

Kirja-arviot

STEVEN J. BRAMS & PETER C. FISHBURN: **Approval Voting**. Birkhäuser Boston Inc.: Boston 1983, xix + 199 s.

Vuonna 1978 Steven J. Brams ja Peter C. Fishburn julkaisivat *American Political Science Review*'ssa artikkelin, jossa esiteltiin uusi äänestysmenetelmä, hyväksymisäänestys. Se esiteltiin tuossa artikkelissa vaihtoehtona käytössä oleville yksinkertaisille, järjestykseen perustumattomille menettelyille (simple non-ranked systems), joista tunnetuimpia ovat henkilö- ja -ääni periaatteeseen perustuvat pluraliteettimenetelmä sekä pluraliteetikarsintamenetelmä. Näissä menettelyissä äänestäjän ehdokkaita koskevat käsitykset pääsevät esiin ainoastaan yhden ehdokkaan osalta, ts. äänestäjän odotetaan ilmoittavan, ketä ehdokkaista hän pitää parhaana. Järjestyksiin perustuvissa menetelmissä taas äänestäjän vastattavaksi asetettu kysymys kuuluu: mihin paremmuusjärjestykseen asetet ehdokkaat? Työläytensä vuoksi näitä menettelyjä käytetään verraten harvoin, mutta esim. pienien äänestäjämäärien ollessa kyseessä (komiteoissa, työryhmissä tms.) järjestykseen perustuvia menettelyjä voitaisiin toki periaatteessa käyttää.

Hyväksymisäänestys on siis lähinnä henkilö- ja -ääni periaatteeseen perustuvien menettelyjen vaihtoehto. Steven Brams on sattuvasti kuvannut hyväksymisäänestystä eräässä artikkelissaan periaatteen »henkilö ja n ääntä» mukaiseksi menettelyksi. Hyväksymisäänestyksessä nimittäin kukin äänestäjä saa antaa äänen niin monelle ehdokkaalle kuin haluaa kuitenkin niin, että kunkin ehdokkaan kohdalla hän voi antaa joko yhden tai ei yhtään ääntä. Hyväksymisäänestyksessä voittajaksi julistetaan se ehdokas, joka on saanut eniten ääniä (hyväksymisiä). Voittajalle voidaan antaa luonteva tulkinta: se ehdokkaista, jonka useimmat äänestäjät hyväksyvät, on voittaja.

Hyväksymisäänestyksen historia on lyhyt. Bramsin ja Fishburnin teoksen esipuheesta

käy ilmi, että vuoden 1976 aikana useat henkilöt keksivät menettelyn perusidean toisistaan riippumatta. Ilmeistä on, että hyväksymisäänestys kuuluu niihin suhteellisen harvinaisiin yhteiskuntatieteellisiin keksintöihin, joiden »on pakko» tulla tehdyksi sen vuoksi, että tieteenalan kehitys on saavuttanut tietyn vaiheen. 1970-luvun keskivaiheilla äänestysmenettelyjen tutkimus oli yksi harvoista selvästi kumulatiivisesti kehittyvistä yhteiskuntatieteen ja erityisesti valtio-opin aloista. Saavutetut tulokset viittasivat selvästi siihen suuntaan, että henkilö- ja -ääni menettelyt eivät tuo riittävästi esiin äänestäjien käsityksiä vaihtoehtoista. Toisaalta kardinaaliutiliteettien käyttö olisi selvästi epärealistista. Paremmuusjärjestysten käsittelykin tuottaa vaikeuksia paitsi äänestyskopissa myös äänen laskennassa ja tuloksen mielekkyyden tulkinnassa. Tarvitaan siis menettely, joka antaa äänestäjälle mahdollisuuden paitsi positiiviseen myös negatiiviseen äänestämiseen. Hyväksymisäänestys tarjoaa mahdollisuuden tähän non-ranking systeemin puitteissa pysyen. On huomattava, ettei preferenssien ilmaisuvoiman lisäys tapahdu kuitenkaan kustannuksitta: hyväksymisäänestyksessä ei voi ilmaista hyväksytyjen vaihtoehtojen keskinäistä paremmuusjärjestystä.

Paitsi henkilö- ja -ääni periaatteeseen perustuvia menettelyjä käytetään mm. Irlannissa ja Australiassa Haren systeemin eli single preferential vote — menetelmän nimellä kulkevaa menettelyä. Brams ja Fishburn osoittavat kirjassaan hyväksymisäänestyksen olevan ominaisuuksiltaan parempi kuin mainittu menettely, joten hyväksymisäänestys pärjää toki vertailussa ranking-systeemeihinkin nähden. Luonnollisesti johtopäätöksen vakuuttavuus riippuu siitä, mitä ominaisuuksia menettelyissä on tarkasteltu. Keskeistä osaa Bramsin ja Fishburnin teoksessa näyttelevät strategiset ja implementointiin liittyvät ominaisuudet.

Edellisillä tarkoitetaan sitä, missä määrin menettelyt kannustavat äänestäjiä paljastamaan todelliset käsityksensä ehdokkaista. On tietenkin selvää, että äänestämisen perusidealta putoaa pohja, jos menettely, jota äänestyksessä käytetään, kannustaa äänestäjiä äänestämään sellaisia vaihtoehtoja tai ehdokkaita, joita he eivät pidä parhaana. On myös todennäköistä, että mikäli menettelyt sisältävät »epärehellistä» preferenssien paljastamista koskevia kannustimia, muut ominaisuudet, joita kuvittelemme menettelyillä olevan, saattavat kääntyä toisiksi kuin »rehellisen» käyttäytymisen perusteella voidaan odottaa. Näin ollen strategiset ominaisuudet ovat erittäin tärkeä osa äänestysmenettelyjen arviointia.

Brams ja Fishburn osoittavat, että hyväksymisäänestys rohkaisee »rehellistä», ts. preferenssien mukaista, äänestämistä milloin äänestäjien preferenssit ovat kaksi- tai kolmiluokkaisia. Tässä suhteessa hyväksymisäänestys on strategiavapaampi kuin muut non-ranking systeemit.

Toinen strategiaominaisuuksiin liittyvä teoreettinen aspekti, josta Brams ja Fishburn tarkastelevat hyväksymisäänestystä, on se, miten hyvin menettely takaa mahdollisen Condorcet-voittajan valinnan. Tunnetusti sen paremmin pluraliteetti- kuin pluraliteettikarsintamenettelykään eivät sinänsä takaa Condorcet-voittajan valintaa. Kysymys kuuluukin: miten todennäköistä on, että Condorcet-voittaja jää valitsematta, kun äänestäjät käyttäytyvät »järkeväällä» tavalla? Jos järkevyydellä tarkoitetaan sitä, että äänestäjät käyttävät vain ei-dominoituja äänestysstrategioita, niin Bramsin ja Fishburnin vastaus on seuraava: sellaisten äänestysmenettelyjen joukossa, joille on ominaista se, että äänestäjä saa äänestää tiettyä määrää vaihtoehtoja (so. yksinkertaisten menettelyjen joukossa), hyväksymisäänestys on ainoa, joka mahdollistaa aina Condorcet-voittajan valinnan, jos äänestäjät ovat rehellisiä ja sanotussa mielessä järkeviä äänestyksissään. Tulos on tiettyssä katsannossa heikko ja toisessa taas vahva. Heikko se on siinä mielessä, että se sanoo olevan mahdollista, että Condorcet-voittaja valitaan rehellisen äänestämisen tuloksena. Se ei siis sano, että Condorcet-voittaja välttämättä tulisi valituksi. Vahva tulos taas on

siinä mielessä, että sen mukaan hyväksymisäänestyksessä sopusointu vallitsee kahden hyvyyskriteerin välillä: toisaalta sen, että saadaan selville, mitä äänestäjät vaihtoehtoja todella ajattelevat (rehellinen ts. preferenssien mukainen äänestäminen) ja Condorcet'n voittokriteerin välillä. Tällaista sopusointua ei vallitse muiden yksinkertaisten äänestysmenettelyjen kohdalla.

Brams ja Fishburnin teos on motivaatioltaan selvästi poliittolinen. Se ei sisällä kovin paljon formaalista esitys- ja argumentointitapaa, vaan tukeutuu laajasti esimerkkiaineistoon Yhdysvaltain poliittisesta järjestelmästä. Teos sisältää toki teoreemoja, täsmällisiä määritelmiä ja kaavoja, mutta pääosin teksti on nopealukuista ja formaaliseen esitystapaan totuttomallekin ymmärrettävää. Esitystavan helppolukuisuus selittyikin tekijäin pyrkimyksellä esitellä hyväksymisäänestys varteenotettava vaihtoehtona käytössä oleville menettelyille. Erityisen lupaavana sovellutuskohteena Brams ja Fishburn pitävät Yhdysvaltain presidentin vaaleja ja varsinkin esivaaleja, mutta myös muissa yhteyksissä tekijät näkevät menettelyllä olevan selviä etuja puolellaan. Tietävästi hyväksymisäänestyksen käyttöä harkitaan yleisissä vaaleissa mm. New Hampshiren osavaltiossa. Toistaiseksi sen soveltamiseen on menty vasta eräiden yhdistysten (mm. The Econometric Society) ja järjestöjen henkilövaaleissa. Yhdysvalloissa hyväksymisäänestys on herättänyt vilkasta keskustelua politiologien piirissä. Yleensä hyväksymisäänestyksen vastustajat ovat joko arvostelleet menettelyn sallimia strategisen äänestämisen mahdollisuuksia (mm. Richard G. Niemi) tai sitten pelänneet menettelyn tuhoavan kaksipuoluejärjestelmän (William H. Riker). Keskustelu on joka tapauksessa kesken, ja voidaan olettaa sen vielä jatkuvan lähitulevaisuudessa. Sellaiselle politiologille, joka on kiinnostunut tärkeän demokraattisen instituution, äänestämisen problematiikasta, Bramsin ja Fishburnin teos on ensiarvoisen tärkeä lähde. Sitä voi myös suositella kurssikirjaksi pitemmälle ehtineille opiskelijoille. Teos nimittäin kattaa paitsi hyväksymisäänestyksen myös muut yksinkertaiset äänestysmenettelyt.

Hannu Nurmi